

Ομιλία της Διευθύντριας του Εθνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ) κ. Κατερίνας Κοσκινά στη Συνέντευξη Τύπου που πραγματοποιήθηκε στο Μουσείο Fridericianum του Κάσελ, για την ανακοίνωση της συνεργασίας της documenta 14 με το ΕΜΣΤ

Αν η documenta 14 είναι αυτή που στο μέλλον θα θεωρείται ιστορική επειδή θα έχει πραγματοποιηθεί στην Αθήνα και στο Kassel, σήμερα είναι ιστορική στιγμή και για το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης της Ελλάδα στην Αθήνα, δεδομένου ότι με αυτή τη συνεργασία κάνουμε άλλο ένα αποφασιστικό βήμα μπροστά.

Είμαστε ενθουσιασμένοι με την απόφαση του Adam Szymczyk να πραγματοποιηθεί η documenta 14 τόσο στην Αθήνα όσο και Kassel. Πιστεύουμε ότι η documenta 14 έρχεται στην Αθήνα ακριβώς την κατάλληλη στιγμή. Παρά την κρίση και τις επιπτώσεις της στην καθημερινή μας ζωή, υπάρχει μια ζωντανή αντίδραση που εκφράζεται μέσα από ένα μεγάλο ενδιαφέρον για τη δημιουργία και τον πολιτισμό, ιδιαίτερα από τις νεότερες γενιές. Παράλληλα, κάποιες χαμένες αξίες και αρχές, όπως η αλληλεγγύη, η καλοσύνη, η συνείδηση έδωσαν στους Έλληνες έναν λόγο να αισθάνονται καλύτερα και να είναι υπερήφανοι. Πρακτικά, σωματεία, σύλλογοι και συνέργειες σε όλες τις μορφές τους, μεταμορφώνουν σιγά-σιγά, παρά τα καταστροφικά αποτελέσματα της κρίσης, την ελληνική κοινωνία, με έναν ήπιο αλλά βαθύ τρόπο. Πρόκειται για ένα σημείο καμπής που λαμβάνει χώρα σε αυτό ακριβώς το χρονικό διάστημα που η documenta14 συμβαίνει στην Αθήνα.

Αλλά πριν αρχίσω να αναφέρω τους λόγους της συνεργασίας μας με την documenta 14, θα ήθελα να σας αφηγηθώ εν συντομία την ιστορία του ΕΜΣΤ και να αναφερθώ σε ορισμένες από τις δραστηριότητές του. Το Μουσείο ιδρύθηκε με νόμο (2557) το 1997. Είναι ένα Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, μη - κερδοσκοπικού χαρακτήρα, εποπτεύεται και χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Βασικοί σκοποί του είναι: η συλλογή έργων σύγχρονης τέχνης, ελληνικής και διεθνούς, η προώθηση και παρουσίαση πρωτοποριακών και πειραματικών καλλιτεχνικών τάσεων, η βελτίωση της αισθητικής και καλλιτεχνικής εκπαίδευσης και της έρευνας σε θέματα της σύγχρονης ιστορίας της τέχνης και θεωρίας.

Το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2000 στο πρώην εργοστασίο Φιξ, επί της λεωφόρου Συγγρού. Η πρώτη έκθεση που φιλοξενήθηκε στο κτίριο Φιξ και πριν το Μουσείο ξεκινήσει τη λειτουργία και το πρόγραμμά του, ήταν εκείνη του **Γιάννη Τσαρούχη**, ενός από τους πιο σημαντικούς ζωγράφους του 20ου αιώνα, το 2000.

Η δεύτερη έκθεση στο ίδιο κτήριο, και η πρώτη που πραγματοποιήθηκε από το ΕΜΣΤ ήταν η **Σύνοψις 1- Επικοινωνίες**. Πολλές εκθέσεις ακολούθησαν, που οργανώθηκαν από την ιδρυτική διευθύντρια κα Άννα Καφέτση. Επιτρέψτε μου να αναφέρω μερικές: **Γιώργος Χατζημιχάλης, Έργα από το 1985- 2000, Κώστας**

Τσόκλης, Αναδρομική, η ατομική έκθεση του Τσεν -Zhen: Μεταφορές του σώματος, Σύνοψις 2: Θεολογίες.

Το 2003 το Μουσείο προσωρινά μετεγκαταστάθηκε για να ξεκινήσει η ανακατασκευή του κτηρίου ΦΙΕ στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών μέχρι το 2008, αρχίζοντας το νομαδικό ταξίδι του. Θα αναφέρω μερικές ακόμα σημαντικές εκθέσεις του Μουσείου εκεί: **Σύνοψις 3 - Μαρτυρίες: μεταξύ μυθοπλασίας και πραγματικότητας** ήταν η πρώτη, **Διαπολιτισμοί** το 2004, κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων. Τα περισσότερα από τα έργα που παρουσιάστηκαν είναι τώρα στη μόνιμη συλλογή του Μουσείου. Το 2004 το ΕΜΣΤ παρουσίασε επίσης μια ατομική έκθεση του **Γιάννη Κουνέλλη**, η οποία χαιρετίστηκε ως πολύ σημαντικό γεγονός για την τέχνη κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων. Το έργο **"Χωρίς τίτλο" (2004)** είναι ένα από τα πιο εμβληματικά έργα της συλλογής του ΕΜΣΤ. Εκτέθηκε σε ένα χώρο 600 τμ.

Μιλώντας για τον Γιάννη Κουνέλλη και δοθείσας αυτής της ευκαιρίας, θα ήθελα να ανακοινώσω για πρώτη φορά κάτι πολύ σημαντικό για εμάς: το Διοικητικό Συμβούλιο του Μουσείου ενέκρινε την πρότασή μου να ονομάσει την κύρια αίθουσα των χώρων μόνιμης συλλογής του Μουσείου, όπου θα παρουσιαστεί το έργο αυτό, με το όνομά του και να οργανώσει τα επόμενα δύο χρόνια μια μεγάλη αναδρομική του έκθεση.

Ας πάμε πίσω στην ιστορία του Μουσείου. Το 2005, οργανώθηκε η έκθεση **Τα χρόνια της αμφισβήτησης: Η τέχνη του '70 στην Ελλάδα**, αναδεικνύοντας μία σημαντική γενιά Ελλήνων καλλιτεχνών, που δεν είχε την ευκαιρία να εκθέσει έργα, λόγω της δικτατορίας και πολλών άλλων παραγόντων. Πολλοί από αυτούς τους καλλιτέχνες έχουν δωρίσει σημαντικά έργα τους στη συλλογή του ΕΜΣΤ. Το καλοκαίρι του 2006 το ΕΜΣΤ οργάνωσε τη διεθνή έκθεση **Ο Μεγάλος Περίπατος** κατά μήκος και γύρω από τον «Μεγάλο Περίπατο» της Ενοποίησης των Αρχαιολογικών Χώρων, την τεράστια αστική παρέμβαση γύρω από την Ακρόπολη.

Από το 2008 μέχρι το Μάρτη του 2015 το ΕΜΣΤ μετακόμισε και πάλι και φιλοξενήθηκε, για εκείνη την περίοδο, σε τμήματα του κτηρίου του Ωδείου Αθηνών. Κι άλλες εκθέσεις διοργανώθηκαν εκεί, όπως: **Ulrich Ruckriem: Σκιές της πέτρας**, του **David Claerbout**, **Σιρίν Νεσάτ: Γυναίκες δίχως άντρες**, η έκθεση **Εκ Νέου** με έμφαση στην αναδυόμενη καλλιτεχνική σκηνή, καθώς και εκθέσεις με έργα από τη συλλογή του ΕΜΣΤ. Η τελευταία έκθεση στο Ωδείο Αθηνών με τίτλο **Κάθε τέλος είναι μια αρχή** ήταν μια ατομική έκθεση του Ανδρέα Αγγελιδάκη.

Το 2014 το κτήριο Φιξ ολοκληρώθηκε, ως κατασκευή. Τον Μάιο του 2015, αν και οι συνθήκες δεν ήταν ευνοϊκές, πήραμε τη σημαντική απόφαση να μετακομίσουμε στο νέο -επιτέλους- ανακατασκευασμένο κτήριό μας.

Παρά το γεγονός ότι υπήρχαν ακόμη γραφειοκρατικά και διοικητικά θέματα και εγκρίσεις που εκκρεμούσαν από την Πολιτεία, που εμπόδιζαν τη λειτουργία του Μουσείου, πήραμε την γενναία απόφαση να ζωντανέψουμε τον χώρο με δραστηριότητες στο νέο μας κτήριο. Αφού επιτεύχθηκαν σημαντικά βήματα, όπως η παράδοση του κτηρίου, στο δίλημμα αναμονή ή μερική αλλά κανονική λειτουργία, προτιμήσαμε το δεύτερο.

Το Μουσείο εξακολουθεί να διανύει μια δύσκολη, αν και πολύ δημιουργική περίοδο, και εδώ θέλω να ευχαριστήσω τους συνεργάτες μου στο Μουσείο που αν και λίγοι, είναι πολύ αποτελεσματικοί.

Στη συνέχεια, ιδιαίτερης σημασίας ήταν η διαμόρφωση ενός στρατηγικού σχεδίου για την τμηματική λειτουργία του Μουσείου.

Η απόφαση ήταν όχι μόνο να ανοίξει για το κοινό, αλλά πρώτα απ' όλα να δημοσιοποιήσει την βούλησή μας να ξεπεράσουμε χρονίζουσες δυσκολίες. Θέλαμε να εκθέσουμε τη συλλογή μας με την οργάνωση *in situ* εκθέσεων αλλά και να παρουσιάζουμε τμήματά της στο εξωτερικό.

Για να μπορέσουμε όμως να ανοίξουμε τους χώρους των προσωρινών εκθέσεων που είναι οι πλέον κατάλληλοι για να εκδηλώσουμε την εξωστρέφειά μας, έπρεπε πρώτα να δοκιμάσουμε το νέο μας κτήριο με δραστηριότητες. Έτσι, υλοποιήσαμε το Πρόγραμμα **ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ**, με το οποίο εφαρμόσαμε συνέργειες με ελληνικούς και διεθνείς φορείς συναφούς σκοπού. Με αυτό τον τρόπο δηλώσαμε τη νέα εποχή εξωστρέφειας, καθώς μέχρι τότε ο χαρακτήρας του Μουσείου ήταν πιο εσωστρεφής, αφού οι δραστηριότητές του πραγματοποιούνταν μόνο στην Ελλάδα.

Οι δραστηριότητες του ΕΜΣΤ, ξεκίνησαν στο νέο του «σπίτι» στις 19 Μαΐου, 2016, με την περφόρμανς **Lagune** του Dennis Savary, σε συνεργασία με το **Flux Laboratory** και **Fluxum Foundation**. Συνεργασίες ακολούθησαν με:

την **Εθνική Λυρική Σκηνή (ΕΛΣ)**, το **Μουσείο Ελεύθερης Σκέψης Ανθρώπων (Μ.Ε.Σ.Α.)**, την **Στέγη** και την **Ομάδα Σύγχρονου Χορού της Τρίσα Μπράουν** στο πλαίσιο του Φεστιβάλ **Dancing Athens**, το **Βρετανικό Συμβούλιο** για το πρόγραμμα *Transforming Future Museums: International Museum Academy (IMA)*. Αυτά τα γεγονότα ζωντάνεψαν το ΕΜΣΤ και του έδωσαν τη σφραγίδα του ως χώρου με ένα ευρύ, ανοικτό πεδίο, το οποίο στοχεύει σε συνέργειες με ξένα και ελληνικά ιδρύματα και λειτουργεί ως μια ανοικτή πλατφόρμα.

Ξεπεράσαμε πολλά προβλήματα, δοκιμάσαμε το κτήριό μας και τελικά το ΕΜΣΤ, άνοιξε τους χώρους των περιοδικών εκθέσεων του στο κοινό το Νοέμβριο του 2016 με μία νέα σειρά εκθέσεων ξεκίνησε, υπό τον τίτλο **Το ΕΜΣΤ στον κόσμο**.

Ένας μεγάλος αριθμός έργων τέχνης από τη συλλογή του ΕΜΣΤ ξεκίνησε να συνδιαλέγεται με έργα άλλων θεσμικών οργανισμών. Η πρώτη έκθεση της σειράς αυτής, με τον τίτλο **Κρίσιμοι διάλογοι: Αθήνα- Αμβέρσα**, άνοιξε στις 31 Οκτωβρίου 2016 και έληξε στις 5 Φεβρουαρίου, 2017. Πραγματοποιήθηκε ως μια επείγουσα ανάγκη αντίδρασης στην αδράνεια που προκαλεί η κρίση. Ήταν μια συνεργασία με το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης της Αμβέρσας Μ ΗΚΑ, υπό τη μορφή ενός θεωρητικού και οπτικού διάλογου, με περισσότερα από 80 έργα από τις συλλογές των δύο Μουσείων. Αυτόν τον Απρίλιο, η έκθεση θα ταξιδέψει στο Βέλγιο. Η ανταπόκριση του κοινού ήταν ενθουσιώδης. Περισσότερα από 20.000 άτομα επισκέφθηκαν το Μουσείο.

Το πρόγραμμα **Το ΕΜΣΤ στον κόσμο** έχει ως στόχο να θέσει τις βάσεις για την ταχεία ανάπτυξη μιας διαλεκτικής σχέσης μεταξύ του ΕΜΣΤ και άλλων οργανώσεων με συναφείς στόχους και τις πρακτικές, εστιάζοντας στη μελέτη και επιμέλεια της

σύγχρονης τέχνης σε όλο τον κόσμο. Ακριβώς σε αυτό το πλαίσιο εντάχθηκε και η συνεργασία μας με την Documenta 14.

Επιπλέον, ένα μήνα μετά την έναρξη των «Κρίσιμων Διαλόγων», το ΕΜΣΤ συμμετείχε μαζί με την Εθνική Πινακοθήκη και το Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης με εμβληματικά έργα από τη μόνιμη συλλογή, από τις 30 Νοεμβρίου 2016 μέχρι τις 7 Ιανουαρίου του 2017, στην έκθεση *Genii Loci. Ελληνική Τέχνη από το 1930 έως σήμερα*. Η έκθεση πραγματοποιήθηκε στο Κρατικό Μουσείο **Manege** της Αγίας Πετρούπολης.

Στο Μουσείο ανατέθηκε ο ρόλος του Εθνικού Επιτρόπου στην 57η Διεθνή Μπιενάλε Βενετίας, που θα εκπροσωπηθεί από τον καλλιτέχνη Γιώργο Δρίβα με την αφηγηματική εγκατάσταση «**Εργαστήριο Διλημμάτων**» .

Τώρα όμως θα πρέπει να εστιάσω στον κύριο λόγο που είμαστε όλοι εδώ, τη συνεργασία μας με την documenta 14:

Οι δύο θεσμοί, η documenta 14 και το ΕΜΣΤ αποφάσισαν μετά από πολλές συζητήσεις να προχωρήσουν σε συνεργασία με βάση την ανταλλαγή πρακτικών, γνώσεων και εμπειριών, υλοποιώντας τη διαδικασία «Μαθαίνοντας από την Αθήνα» και επεκτείνοντας τη νέα μας σειρά **Το ΕΜΣΤ στον κόσμο**. Σιγά-σιγά επιμελητές, καλλιτέχνες και άλλοι συνεργάτες της documenta ξεκίνησαν να επισκέπτονται το κτήριο Φιξ. Μέσα σε αυτές τις συζητήσεις η συλλογή του ΕΜΣΤ έγινε το πιο σημαντικό πεδίο διαλόγου μεταξύ των διευθυντών και επιμελητών των δύο θεσμών. Η συλλογή που έχει δημιουργηθεί σταδιακά από το 2000, όταν το ΕΜΣΤ άρχισε να λειτουργεί, είχε εν μέρει παρουσιαστεί σε διάφορες εκθέσεις, αλλά ποτέ ως θεσμική ολοκληρωμένη πρόταση έκθεσης της μόνιμης συλλογής. Τώρα, ένα σημαντικό τμήμα της συλλογής θα αποτελέσει την πρώτη έκδοσή της μόνιμης συλλογής του που θα παρουσιαστεί στους χώρους του Μουσείου. Ενόσω το Μουσείο οργάνωνε τα μελλοντικά του σχέδια, ο διάλογος μεταξύ documenta 14 και του ΕΜΣΤ γίνονταν πιο ουσιαστικός και οδήγησε τελικά τους δύο θεσμούς στην κοινή απόφαση να προχωρήσουν σε ανταλλαγές πρακτικών, γνώσεων και ιδεών. Σε αυτό το πλαίσιο, αναδύθηκε η ιδέα της αμοιβαίας ανταλλαγής χώρων: το κτήριο του ΕΜΣΤ να γίνει ο κύριος χώρος που θα φιλοξενήσει την documenta 14 στην Αθήνα και το Fridericianum - το εμβληματικό σπίτι της documenta στο Κάσελ - να φιλοξενήσει την έκθεση της μόνιμης συλλογής του ΕΜΣΤ, βασισμένη στην εγκεκριμένη μουσειολογική μελέτη της Διευθύντριας του που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Μουσείων τον Απρίλιο του 2016.

Η μελέτη αυτή περιλαμβάνει περίπου το ένα τέταρτο της συλλογής, που αριθμεί σήμερα περισσότερα από 1000 έργα Ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών, από το 1960 και μετά, καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα καλλιτεχνικών μέσων και πρακτικών. Διερευνά έννοιες και πρακτικές της πολιτιστικής πολυφωνίας, της διαπολιτισμικότητας, της σχέσης πολιτικής και τέχνης και του πολιτισμικού νομαδισμού. Η συλλογή εμπλουτίζεται συνεχώς, στο μέτρο του δυνατού, με αγορές και δωρεές. Είναι πολύ συγκινητικό, ότι από το Μάιο πολλά έργα έχουν δωρηθεί άμεσα, κυρίως από καλλιτέχνες, αλλά και από συλλέκτες.

Η έκθεση αυτή δεν θα πραγματοποιηθεί με βάση τους πιο αναγνωρίσιμους καλλιτέχνες ή τα έργα που συνήθως παρουσιάζονται ως τα κύρια εκθέματα της συλλογής. Θα γίνει μια επιλογή που σχετίζεται με τις πιο σημαντικές καλλιτεχνικές πρακτικές και θίγει καίρια ζητήματα που απασχολούν σήμερα την Ελλάδα και τον υπόλοιπο κόσμο.

Στο Fridericianum, η συλλογή θα προσαρμοστεί στις απαιτήσεις του κτηρίου, θα δώσει έμφαση σε έργα Ελλήνων καλλιτεχνών, που θα καλύπτουν τα δύο τρίτα της έκθεσης και θα θέσει τις προϋποθέσεις για εκ νέου ερμηνεία. Αυτή είναι η προτεραιότητά μας και αυτό είναι που πιστεύουμε ότι το κοινό περιμένει από εμάς. Η έκθεση θα περιλαμβάνει περίπου 200 έργα περισσότερων από 70 καλλιτεχνών, συμπεριλαμβανομένων αρκετών νέων αποκτημάτων των δύο τελευταίων χρόνων. Η έκθεση των έργων θα αποκαλύψει τις αντιφάσεις και την παράλληλη πραγματικότητα που η χώρα και οι πολίτες έχουν βιώσει κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών.

Θα αναπτυχθεί γύρω από τρεις άξονες:

- Ο πρώτος άξονας θα είναι κυρίως πολιτικός, με έργα που σχολιάζουν άμεσα ή έμμεσα την πρόσφατη ιστορία
- Ο δεύτερος άξονας θα αναφέρεται στο ζήτημα της διέλευσης των συνόρων, πραγματικών και συμβολικών
- Τελευταίος, αλλά εξίσου σημαντικός, θα είναι ο τρίτος άξονας με τίτλο «μυθολογίες του οικείου», που θα περιλαμβάνει έργα που συνδυάζουν μυθολογικές αλληγορίες με προσωπικές αφηγήσεις και υπαρξιακά θέματα.

Νωρίς στη διαδικασία προσαρμογής της έκθεσης για το Fridericianum φάνηκε ότι η παρουσίαση της συλλογής εκεί θα “επέβαλε” και μια νέα ερμηνεία. Για τον λόγο αυτό, θεωρήσαμε απαραίτητο να επιστήσουμε την προσοχή στην παρουσίαση των Ελλήνων καλλιτεχνών που είχαν συμμετάσχει σε προηγούμενες εκθέσεις της documenta. Θεωρούμε ότι αυτό τονίζει το διεθνή χαρακτήρα της συλλογής του ΕΜΣΤ και μας επιτρέπει να παραμείνουμε σταθεροί στους θεσμικούς στόχους μας.

Αυτό είναι εν συντομία το ταξίδι μας, το οποίο πιστεύω έπαιξε ρόλο στη συνεργασία μας με την documenta 14.

Μέσα από γόνιμες συζητήσεις και δυσκολίες, η απόφαση που ελήφθη για να εργαστούμε μαζί, μας οδήγησε να συνδυάσουμε την ιδέα της documenta 14 να “μάθει από την Αθήνα” με *Το ΕΜΣΤ στο Κόσμο*, στοχεύοντας σε έναν ειλικρινή διάλογο και σε μία συμβολική ανταλλαγή έδρας, η οποία κατά τη γνώμη μου θα βοηθήσει σε μεγάλο βαθμό στην επιτυχία των αμοιβαίων και ιδιαίτερων στόχων μας.

Αυτό είναι μία ιστορική στιγμή στην πορεία του ΕΜΣΤ καθώς και μια πρόκληση και μια ευκαιρία για τους Έλληνες καλλιτέχνες. Πιστέψτε με τους αξίζει!

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

Ανυπομονούμε πολύ για αυτή τη συνεργασία και θέλουμε να ευχαριστήσουμε την documenta 14 που είναι εταίρος και συνεργάτης μας. Σας ευχαριστώ Anette και Adam και αγαπητοί συνάδελφοι.

Ιδιαίτερα ευχαριστώ τον κ. Adam Szymczyk, καλλιτεχνικό διευθυντή της documenta 14, ο οποίος με την επιλογή του να «μάθει από την Αθήνα» άνοιξε το δρόμο για ένα ουσιαστικό διάλογο, γόνιμες συζητήσεις και ενδιαφέρουσες πρακτικές, με σημαντικές κοινές ή διαφορετικές απόψεις. Είμαστε ανοιχτοί, θέλουμε και εμείς να μάθουμε από το Κάσελ, ο ένας από τον άλλον, επειδή αυτό υπαγορεύει η διαλεκτική και επειδή αυτό είναι ένα προνόμιο της τέχνης, της δημοκρατίας και της φιλοσοφίας. Κάναμε τα πρώτα μας μεγάλα βήματα και τώρα, περισσότερο από ποτέ, βασιζόμαστε στην ηθική σας υποστήριξη για να προχωρήσουμε περαιτέρω.

Θέλω να ευχαριστήσω το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού και ιδιαίτερα την Υπουργό κα. Λυδία Κονιόρδου, τον πρώην υπουργό κ. Αριστείδη Μπαλτά και φυσικά το Διοικητικό Συμβούλιο του Μουσείου για την υποστήριξή τους. Πρέπει επίσης, να αναφερθώ στην προκάτοχό μου, κυρία Άννα Καφέτση, που για πολλά χρόνια κατέβαλε προσπάθειες και έβαλε τον σπόρο του οράματος του Μουσείου. Σε αυτό το σημείο, θα ήθελα να αναφερθώ και σε όλους τους υποστηρικτές και συνεργάτες του Μουσείου, τους δωρητές, τους χορηγούς, τους εταίρους και κυρίως τους καλλιτέχνες που μας εμπιστεύτηκαν τα έργα τους.

Και φυσικά όλους εσάς που παρακολουθείτε, καταγράφετε και γίνεστε πρεσβευτές της προσπάθειάς μας.